

A selyemút szerelmesei

A globalizáció egyidős az emberiséggel. Akár Darwinnak, akár a Bibliának hiszünk, az bizonyos, hogy a földi karrierjét valahol Kelet-Afrikában elkezdő ember káprázatos gyorsasággal került el a földkerekség távol első pontjaira. A sokasodó és szaporodó emberiség a nyelvek, kultúrák, testformák páratlan gazdagságát létrehozva megállíthatatlanul haladt előre a járatlanba tört utakon. Az egyik leghosszabb s a mában új életre kelő irány a selyemút volt, melyen nemcsak a névadó selymet, hanem sok más fontos és kevésbé fontos árut szállítottak évezredek át. A pézsmát, a rubint, a gyémánt, az igazgyöngyöt vagy a rebarbarát a selyemúton át jutott Európába, kielégítve a gazdagok luxuscikkek iránt sosem apadó éhségét. Az út gazdasági jelentőségét nem lehet alábecsülni, de látni való, hogy az áruforgalom mellett a kulturális és a technológiai információk kontinensközi forgalmát is lehetővé tette az út globalizációs küldetését is betöltött. A Kína és a Földközi-tenger között több mint 8 ezer kilométeren át húzódó útvonalon folyamatosan mozogtak a kereskedők, hittérítők, zarándokok és kalandvágyók, akarva-akaratlan testközelbe hozva az egymástól távoli kultúrákat, értékeket, normákat.

A Kínai Népköztársaság elnöke, Hszi Csin-Ping a hajdani selyemút hagyományát felvállalva 2013-ban jelentette be a 21. Századi Tengeri Selyemút programot. Magyar szempontból nem közömbös tény, hogy az

új selyemút egyik szárazföldi állomása a kínaiak kezébe került pireuszi kikötőből induló, kínai hitelből épülő szupergyors vasútvonal mentén Budapest lesz.

Abderrahmane Sissako, a mauritániai születésű, Maliban felnőtt rendező filmje, *A tea illata* Kantonban játszódik. A film szereplői az új selyemút programban kulcsfontosságú Afrikából érkezett feketék és honos kínaiak, fehér bőrű szereplő nincs közöttük. A rendező-forgatókönyvíró a kulturális antropológiai kliséket tagadva nem a lelki távolságot, hanem annak ellenkezőjét, a lelki közelséget állítja középpontba.

A kulturális antropológusok a testek, a nyelvek, a kultúrák páratlan sokféleségét tapasztalva a világban e tudomány létrejöttének hajnalán, a 19. és 20. század fordulóján úgy gondolták, hogy a sokféleség az érzelmi életet is meghatározza, s nincs bennünk semmi, ami az emberek között a csoportközi távolság okán keletkező idegenségérzetet áthidalhatná. Darwin viszont eredetileg nem így gondolta. Szerinte az alapvető érzelmeket kinyilvánító arckifejezések veleszületettek, ami azt jelenti, hogy azokat a világon mindenki megérti, függetlenül attól, hogy születése kit melyik kultúrába vetett.

Darwin gondolatát Paul Ekman a múlt század közepe táján végzett gondos vizsgálatokkal be is bizonyította. A világtól elzárt új-guineai törzseknek nyugati fehér emberek fényképeit mutatta, arra kérve a törzsek tag-

jait, hogy mondják meg, mit éreznek a fényképeken látható személyek. A világ más helyein is megismételt kísérletek eredményeként kiderült, hogy az öröm és ellentéte, a szomorúság mindenkiben egyetemlegesen jelen van.

A Kantonban játszódó történet az Ekman-hipotézis fényes igazolása. A rendező a világ minden országában mindmáig népszerű bestsellerszerző, Hedwig Courths-Mahler jól bevált dramaturgiai fogásait alkalmazva adja elő a kínai teaüzlet-tulajdonos, Cal (Chan Hang) és a Nyugat-Afrikából menekült Aya édes-bús szerelmének történetét, mely csak egy lenne a mai globális tömegkultúrában gombaszerűen burjánzó giccek sorában, ha nem Kantonban, nem egy kínai férfi és egy afrikai fekete nő között zajlana. A történetben ott van minden, amit egy ember a másik ember iránt érezhet, függetlenül, hogy kínai vagy afrikai.

Aya, a nyugat-afrikai nő undort érez a rá kényszerített kövér, gögös, bár gazdag férfi iránt, s a fényes esküvőt felborítva hangos nemmel válaszol a polgármester kérdésére, aki hivatalánál fogva tető alá akar ná hozni a frigyét. Legközelebb már Kantonban, a teaüzletben látjuk, ahol Cal avatja be a teaféleségek titkaiba, miközben ha kezdetben tétován is, de kibontakozik kettőjük között a szerelem. A férfi azonban nős, ráadásul fia is van, aki gyanút fogva faggatja titkolózó apját. Az üzletben vele dolgozik egy rokonszenves kínai nő is, akinek képei láttán Ekman kísérleti személyei azt mondanák, hogy hol szomorú, hol boldog. Egyszer csak a nő eltűnik. Megtudjuk, hogy a szeretője rendszeresen látogatta, talán Afrikából, de a látogatások elmaradtak,

mert a szerető meghalt. A néző szívének akkor kell megszakadnia, amikor kiderül, hogy a szerető egyben a nő apja is volt.

A film egyik csúcspontja, amikor az Ayával való szerelmi viszonyát titkoló Cal feleségének mit sem sejtő szülei jönnek el váratlanul vacsorára a házaspárhoz, akik eljátsszák, hogy minden rendben van közöttük, miközben Aya a szomszéd szobában kénytelen meghallgatni az após afrikaiak elleni előítéletes kirohanásait. Az após feketéket becsmélró szavai, gyűlölettől eltorzult arca, mint cseppben a tenger, azt mutatja, hogy a gáléptékben szaporodó afrikai népesség és a demográfiailag stagnáló Kína közötti szinergiák kihasználását célzó ambiciózus elnöki terv elfogadtatása a kínai társadalommal nem lesz könnyű.

A globalizációs kontextusba helyezett történetről talán maga a rendező is érezte, hogy közhelyes és giccses, ezért megbolondította a ma már szinte minden művészfilm kötelező tartozékaként alkalmazott flash back szerkesztéssel. Mire vége a filmnek, addigra világosan kiderül, hogy amit láttunk, az a múlt. Aya otthagyta Kanton, visszatért Afrikába, megszülette félvér lányát, akit egy rendkívül könnyfakasztónak szánt jelenetben apja is meglátogat, majd visszamegy Kínába, és éli a konvencionális kínai középosztályi polgárok életét.

A rendező szemét dicséri a főszerepeket játszó két színész kiválasztása. Az Ayát alakító Nina Melo kirobbanó szépség, akinek teste, arca, érzelmei legapróbb rezdülését is kifejező szeme a vége főcíme után is sokáig megmarad a néző emlékezetében. Nina Melo egyenrangú partnere a Cal szerepét alakító sármos Chan Hang, akin lát-

szik, hogy ha visszafogja is magát, de nem bír a vággyal, amit a fekete bőrű szépség ébreszt benne. Kettőjük játéka a film igazi értéke.

Mindez azonban az operátor, Aymerick Pilaraski képei nélkül nem működne. Aya lenyűgözően szép, vágykeltő testét az ő szemével látjuk, az ő kamerája mutatja Cal szemérmes, visszafogott viselkedését, mely férfias, de cseppet sem agresszív. A két szereplő között a szerelem a teaüzlet misztikus környezetében bontakozik ki, s van egy feledhetetlen jelenet, mely a szabadban játszódik, megmutatva a teaföld szinte földön túli szépségét.

Ma egyre több filmet készítenek a streamingpiacra szánva, ahol nem számít a látvány káprázata, a színek, hangok kavargása, a testek érzéki közelsége, mivel a nézők ezeket a filmeket otthon, jobb esetben házi mozi-
ban, rosszabb esetben kis képernyőn nézik, magányosan vagy családi körben. Sissako filmjének különös erénye, hogy filmvászonra készült, moziba kell menni ahhoz, hogy átéljük Cal és Aya interkulturális akadályo-

kat nem ismerő, egyébként százszor látott, hallott, olvasott szerelmének történetét. Az együgyű üzenetért kárpótol a képek gazdagsága, a színek kavargása, a kínai enteriőrök fegyelmezett szépsége, a kültéri kantoni élet hétköznapjainak látványa.

Másrészt talán nem fölösleges újra elmondani, hogy az emberekre nemcsak a sokféleség, de az azonosság is jellemző. Tudjuk, hogy az ember természettől fogva az őt meghatározó nyelv, kultúra, társadalom foglya, ami az emberek közötti idegenségérzet, a távolságtartás, a bizalmatlanság szakadékait nyitja meg az etnikai, nyelvi, kulturális, vallási, nemi, osztály jellegű különbségek mentén, de ez a film arra emlékeztet, hogy a szív selyemútja minden embert mindeki más embertársával összeköt.

A tea illata. Francia–tajvani–luxemburgi–mauritániai filmdráma, 111 perc, 2024. Rendező: **Abderrahmane Sissako**. Forgatókönyvíró: **Abderrahmane Sissako** és **Kessen Tall**. Operátor: **Aymerick Pilarski**. Szereplők: **Nina Melo, Chan Hang, Ke Xi-Wu, Michael Chang**.

115

Csengery Kristóf

Szaltóval és szaltó nélkül

Yuja Wang korunk egyik legsikeresebb zongoraművésze. 1987-ben látta meg a napvilágot a Kínai Népköztársaságban – az államformát nem árt nyomatékossítani, ha érzékeltetni kívánjuk a fényévnnyi távolságot gyermekéveinek színhelye, az ázsiai kommunista diktatúra

és későbbi karrierjének állomásai, Bécs, Berlin, London, Párizs, New York (mai lakhelye) között. Egy pekingi házaspár: egy ütőhangszeres muzsikusz és egy balett-táncosnő egyetlen gyermekeként, eleinte úgy látszott, anyja kívánságára táncolni kell tanulnia. Tehetsége